

**ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ: ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ,
СКЛАДОВІ, ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ Й НЕБЕЗПЕКИ****Макарчук І. М.,
Малишко В. В.,
Яременко Л. М.**

Завжди планування розвитку соціально-економічних систем знаходилось в епіцентрі уваги наукових представників, а його концептуальне підґрунтя започатковано ще в роботах Р. Брейлі, С. Майєрсом, Р. Акоффа, М. Поукоком, А. Тейлором. Окремі методологічні, організаційні і методичні аспекти фінансової безпеки підприємств досліджуються зарубіжними вченими, такими як Дж. Сигел, Р. Кертісом, Ф. Лі Ченгом, Дж. Фіннерті, Джай К. Шим, українськими науковцями, основними серед яких: О. Г. Біла, О. В. Ареф'єва, І. Т. Балабанов, І. О. Бланк, Ю. М. Воробйов, Т. О. Кірсанова, В. М. Гриньова, В. В. Ковальов, Л. О. Лігоненко, Г. О. Крамаренко, Є. С. Стоянова, Л. А. Швайка, О. Є. Чорна, В. М. Шелудько та ін.

В умовах фінансової нестабільності національної економіки, мінливості трансформаційних процесів, починається зародження фінансово-економічних дисбалансів та невизначеності. Отже, ефективність функціонування системи фінансів як на макро-, так і на мікрорівнях, є незадовільною й в умовах сьогодення характеризується численними вадами, проблемами та суперечностями.

Для ефективного функціонування підприємств є необхідним підвищення рівня їх фінансової безпеки. Неналежна увага щодо процесу управління фінансовою безпекою на підприємстві призводить до виникнення і розвитку кризових явищ, ускладнює процес виходу з них та стримує процес економічного зростання підприємств. Крім того, в умовах низького рівня фінансової безпеки погіршується фінансова стійкість, конкурентоспроможність та фінансова незалежність господарюючих суб'єктів. Тому, запорукою прогресивного розвитку підприємства та головною передумовою його стабільної діяльності виступає розробка ефективної системи щодо оцінки рівня фінансової безпеки підприємства, дослідження основних ризиків, небезпек та загроз, які можуть впливати на стан його фінансової безпеки, а згодом і на формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємства. Отже, проблема управління фінансовою безпекою господарюючого підприємства залишається актуальною.

Метою написання цієї статті є теоретичне обґрунтування основних загроз фінансової безпеки підприємств та доцільності запровадження необхідних заходів щодо мінімізації наявних ризиків і загроз.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і методичних підходів щодо оцінки рівня фінансової безпеки підприємства, а також визначення шляхів її зміцнення.

***Ключові слова:** фінансова безпека, загрози, економічна безпека, кризові явища, фінансова стійкість, фінансова незалежність.*

**FINANCIAL SECURITY OF ENTERPRISES: CHARACTERISTICS,
COMPONENTS, MAIN THREATS AND DANGERS****Makarchuk Inna,
Malysenko Vitalina,
Yaremenko Liudmyla**

The planning of the development of socio-economic systems has always been at the epicenter of attention of scientific representatives, and its conceptual basis was founded in the works of R. Braley, S. Myers, R. Ackoff, M. Powcock, A. Taylor. Separate methodological, organizational and methodological aspects of the financial security of enterprises are studied by foreign scientists, such as J. Siegel, R. Curtis, F. Li Cheng, J. Finnerty, Jai K. Shim, Ukrainian scientists, the main ones are: A. G. Belaya, O. V. Arefieva, I. T. Balabanov, I. A. Blank, Yu. M. Vorobyov, T. A. Kirsanova, V. M. Grineva, V. V. Kovalev, L. A. Ligonenko, G. A. Kramarenko, E. S. Stoyanova, L. A. Shvaiko, O. E. Chernaya, V. M. Sheludko and others.

In conditions of financial instability of the national economy, the volatility of transformation processes, the emergence of financial and economic imbalances and uncertainty begins. Consequently, the efficiency of the functioning of the financial system, both at the macro and micro levels, is unsatisfactory and in modern conditions is characterized by numerous shortcomings, problems and contradictions.

For the effective functioning of enterprises, it is necessary to increase the level of their financial security. Improper attention to the process of managing financial security in an enterprise leads to the emergence and development of crisis phenomena, complicates the process of getting out of them and hinders the process of economic growth of enterprises. In addition, in conditions of a low level of financial security, the financial stability, competitiveness and financial independence of business entities are deteriorating. Therefore, the key to the progressive development of the enterprise and the main prerequisite for its stable operation is the development of an effective system for assessing the level of financial security of the enterprise, the study of the main risks, dangers and threats that can affect the state of its financial security, and subsequently the formation of a strategy for managing the financial security of the enterprise. Therefore, the problem of managing the financial security of a business enterprise remains relevant.

The purpose of writing this article is a theoretical substantiation of the main threats to the financial security of enterprises and the advisability of introducing the necessary measures to minimize existing risks and threats.

The subject of the study is a set of theoretical and methodological approaches to assessing the level of enterprise security and identifying ways to strengthen it.

Key words: financial security, threats, economic security, crisis phenomena, financial stability, financial independence.

JEL Classification: F 41, G 00, F 00.

Постановка проблеми. Для ефективного функціонування підприємств необхідним є підвищення рівня їх фінансової безпеки. Неналежна увага щодо процесу управління фінансовою безпекою на підприємстві призводить до виникнення і розвитку кризових явищ, ускладнює процес виходу з них та стримує процес економічного зростання підприємств. Крім того, в умовах низького рівня фінансової безпеки погіршується фінансова стійкість, конкурентоспроможність та фінансова незалежність господарюючих суб'єктів. Тому, запорукою прогресивного розвитку підприємства та головною передумовою його стабільної діяльності виступає розробка ефективної системи щодо оцінки рівня фінансової безпеки підприємства, дослідження основних ризиків, небезпек та загроз, які можуть впливати на стан його фінансової безпеки, а згодом і на формування стратегії управління фінансовою безпекою підприємства. Отже, проблема управління фінансовою безпекою господарюючого підприємства залишається актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Завжди планування розвитку соціально-економічних систем знаходилось в епіцентрі уваги наукових представників, а його концептуальне підґрунтя започатковано ще в роботах Р. Брейлі, С. Майерсом, Р. Акоффа, М. Поукоком, А. Тейлором. Окремі методологічні, організаційні і методичні аспекти фінансової безпеки підприємств досліджуються зарубіжними вченими, такими як Дж. Сигел, Р. Кертісом, Ф. Лі Ченгом, Дж. Фіннерті, Джай К. Шим, українськими науковцями, основними серед яких: О. Г. Біла, О. В. Ареф'єва, І. Т. Балабанов, І. О. Бланк, Ю. М. Воробйов, Т. О. Кірсанова, В. М. Гриньова, В. В. Ковальов, Л. О. Лігоненко, Г. О. Крамаренко, Є. С. Стоянова, Л. А. Швайка, О. Є. Чорна, В. М. Шелудько та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здатність підприємства динамічно розвиватися та здійснювати ефективну господарську діяльність залежить від стабільності його фінансового стану, ефективності фінансової діяльності та його спроможності протистояти різним викликам, ризикам, внутрішнім та зовнішнім руйнівним чинникам та загрозам. Для досягнення очікуваних результатів фінансово-господарської діяльності, забезпечення сталого та динамічного розвитку економіки та збільшення власного потенціалу компанії необхідно подбати про належний рівень безпеки, включаючи фінанси. Фактично фінансова безпека підприємства ґрунтується на фінансовій стійкості, конкурентоспроможності та фінансовій незалежності підприємства, що є важливою умовою забезпечення життєздатності підприємства. Це пояснюється тим, що вивчення актуальності корпоративної фінансової безпеки є запорукою стабільного та успішного розвитку компанії.

Щодо дослідження явищ безпеки та суттєвого визначення економічного визначення (табл. 1).

Таблиця 1. Узагальнення та обґрунтування суті безпеки

Категорія	Автор	Трактування суті категорії
Безпека	Орлик О.	захищеність стану суспільних відносин, котрі забезпечують прогресивний розвиток суспільства в конкретних природних і історичних умовах, від всіх небезпек, джерелом виникнення яких можуть бути внутрішні та зовнішні протиріччя
	Єрмошенко М.	стан захищеності від негативного впливу певних чинників.
	Предборський В.	результат управлінської діяльності щодо усунення загроз, який має складну, множинну предметність: в одному з аспектів це є здатністю системи попереджувати заподіяння можливої шкоди інтересам конкретної особи, суспільства та держави, в іншому аспекті – вияв стану захищеності їхніх інтересів, а в третьому аспекті – вияв системи відповідних заходів безпеки.
	Кравчук Н.	визначається як властивість об'єкта, котра дозволяє не допускати виникненню небезпечних ситуацій для навколишнього середовища та людей.
	Мартинюк В.	стан щодо захищеності життєво важливого інтересу особистості, суспільства та держави від зовнішніх і внутрішніх загроз економічного, політичного, соціального, техногенного, військового, екологічного, інформаційного та ін. характеру, який передбачає встановлення економічної, політичної, а також соціальної стабільності в державі та суспільстві, розвиток на основі партнерства міжнародного співробітництва, безумовне виконання законів і підтримку правопорядку.

Найважливішою складовою корпоративної безпеки є її економічна безпека. У фаховій економічній літературі існують різні погляди на трактування поняття «економічна безпека підприємства». Вивчення сутності поняття «економічна безпека підприємства» спонукає до комплексних досліджень основних функціональних складових економічної безпеки підприємства. Вчені мають багато поглядів на складові корпоративної економічної безпеки. Його основними складовими є: фінансова безпека, політико-правова безпека, безпека, міжнародна безпека, ринкова безпека, інформаційна безпека, безпека персоналу та розвідки, безпека інтерфейсу, безпека ресурсів, екологічна безпека, безпека технологій та процесів [2]. Складові корпоративної економічної безпеки представлені на рисунку 1.

Можна визначити основні суттєві характеристики фінансової безпеки підприємства [2; 6; 10]:

- головний елемент економічної безпеки підприємства;
- диференційований рівень якісних і кількісних параметрів захищеності фінансових інтересів підприємства, що адекватний його фінансовій філософії;
- система якісних та кількісних параметрів фінансового стану підприємства, котрі в комплексі відображають саме рівень його фінансової захищеності;
- система пріоритетних та збалансованих фінансових інтересів підприємств, яке потребує захисту у процесі його фінансової діяльності;
- ідентифікована система потенційних і реальних загроз внутрішнього і зовнішнього характеру фінансовим інтересам підприємства;
- система, яка забезпечує стабільність найважливіших фінансових пропорцій розвитку підприємства, котрі формують захищеність його фінансових інтересів;
- система, яка направлена на створення необхідних фінансових передумов зростання підприємств у теперішньому, а також і у перспективному періодах;
- система, яка спрямована на створення або коригування та реалізацію ефективної фінансової стратегії при умові динамічних преумов розвитку ринку;
- система, яка спрямована на ефективне управління фінансовим ризиком підприємства.

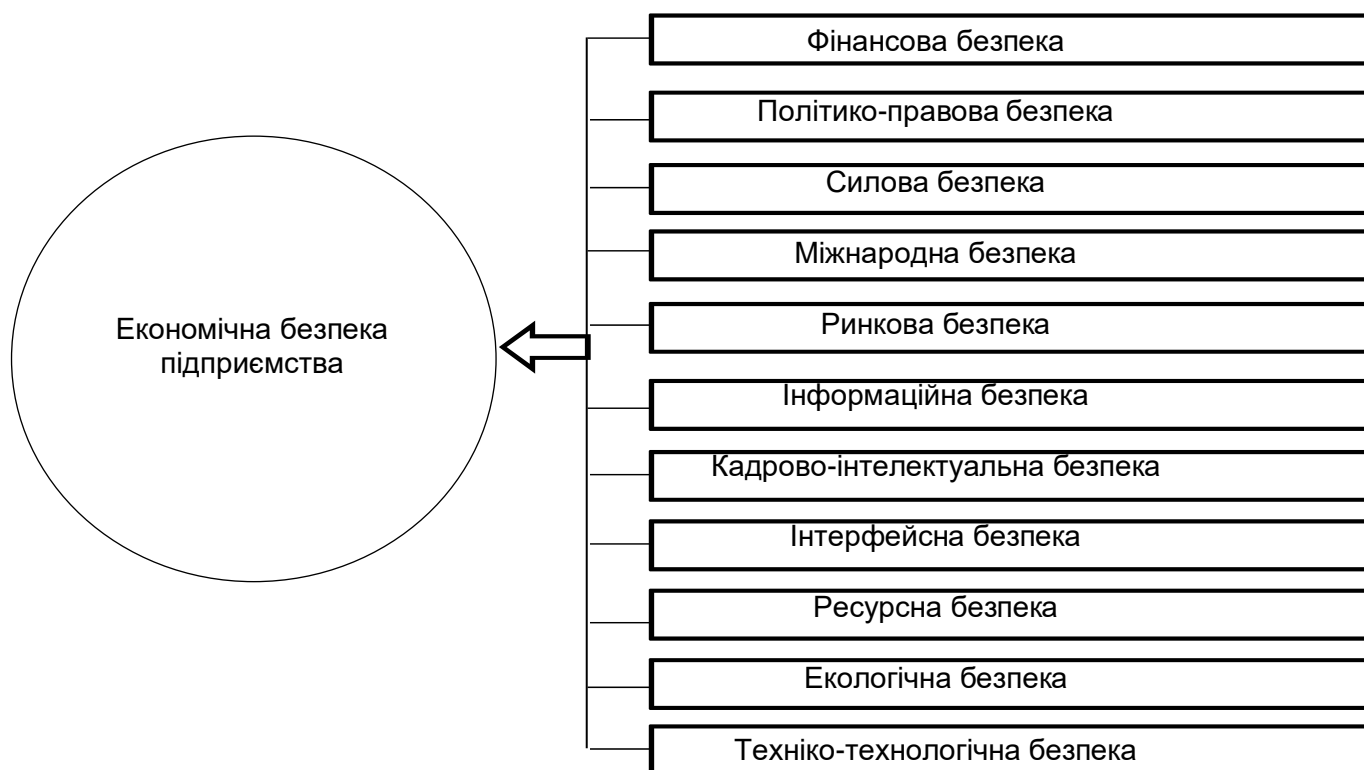

Рисунок 1. Структурні складові економічної безпеки підприємства

Усі фінансові відносини на підприємстві поділяються на внутрішні та зовнішні. Зовнішні фінансові відносини підприємства охоплюють: відносини обміну (відносини між господарюючими суб'єктами, у формі розрахунків з постачальниками і покупцями) і розподільчі відносини (відносини з бюджетом – оплата і розподіл; відносини зі спеціальними фондами – пожертви і збори); відносини компанії зі страхуванням – страхові виплати та відшкодування; її відносини з банками – відкриття та ведення рахунків, розміщення депозитів, отримання та погашення кредитів, отримання та сплата відсотків тощо; відносини – розміщення власних цінних паперів та інвестиції для тимчасового вивільнення коштів, відносини з промисловістю та корпоративними органами – внески в об'єднані фонди та доходи, отримані від них. Внутрішні фінансові відносини підприємства мають розподільчий характер, що включає: розподіл доходу та формування прибутку; розподіл прибутку та його використання; формування та використання амортизаційних відрахувань; формування та використання фондів підприємства [8].

Структурними елементами фінансової безпеки підприємства є: валюта, кредит, інвестиції, бюджет і оподаткування, акції та страхування.

Кожна складова фінансової безпеки підприємства має забезпечувати високий рівень фінансової безпеки та створювати певні умови для протистояння зовнішнім і внутрішнім деструктивним факторам і загрозам. Фінансова безпека підприємств проявляється в різних ризиках: процентні ризики, ліквідність, інфляція, валюта, неплатоспроможність, зниження фінансової стійкості, кредит; втрата прибутку, банкрутство, політика і право, інвестиції, інформаційні, злочинні, банкрутські, інноваційні, депозитні, вибірковість.

Сьогодні лише шляхом визначення та встановлення відповідної програми виявлення та усунення загроз та небезпек можна забезпечити фінансову безпеку підприємства.

Загрози і небезпеки фінансовій безпеці підприємств можна розподілити відповідно до її структурних складових [3]:

- на бюджетно-податкові: внутрішні загрози, до яких належать неефективний податковий менеджмент; низький рівень платіжно - розрахункової дисципліни; неефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства за розрахунками з бюджетом; зовнішні загрози, до яких належать: нестабільність бюджетно-податкового законодавства; підвищення на підприємство фіскального тиску;

- на страхові: внутрішні загрози, до них відносять: вибір фінансово нестійких та ненадійних страхових компаній; занадто низький рівень страхування майна підприємства; неефективне управління кредиторською заборгованістю підприємств за розрахунками зі страхування; зовнішні загрози, до них належить: затримки страхових виплат; зростання страхових тарифів; недосконалість нормативно-правової бази у сфері страхування страхове шахрайство;

- на інвестиційні: внутрішні загрози: неефективна інвестиційна політика підприємств; зниження інвестиційної привабливості підприємства; обмежена диверсифікованість вкладів підприємств; нераціональна амортизаційна політика підприємства; вибір фінансово нестійких та ненадійних банківських установ при укладенні депозитних договорів; зовнішні загрози: зниження процентних ставок за депозитами; недосконалість законодавства в галузі інвестування; погіршення в країні інвестиційного клімату; імовірність неповернення всієї суми чи частини депозитних ресурсів через тимчасову неплатоспроможність або банкрутство банку; недосконалість законодавства, яке регулює банківську діяльність в країні; відсутність фонду гарантування вкладів юридичних осіб;

- на фондові: внутрішні загрози, до яких, зокрема, належить неоптимальний розподіл отриманого прибутку між споживанням власниками та його реінвестуванням у активи підприємства; неефективна політика підприємства щодо дивідендів; зовнішні загрози, до яких належать зниження ринкової вартості цінних паперів, котрі випускаються підприємством; низькі темпи щодо реалізації емітованих цінних паперів;

- на грошові: внутрішні загрози: брак власних оборотних коштів; зменшення обсягу виручки від реалізації; порушення платіжної дисципліни, порушення в організації збереження грошових коштів; неефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємств за розрахунками, і в тому числі з іноземними контрагентами; зовнішні загрози: недосконалі грошово-кредитна політика НБУ; девальвація національної валюти; зростання рівня інфляції; високий рівень волатильності валютного курсу; криза грошової системи держави;

- на кредитні: внутрішні загрози: зниження платоспроможності підприємства; необґрунтоване зростання обсягу позикового капіталу; уповільнення темпів обертання кредиторської заборгованості підприємства; неефективна кредитна політика; зовнішні загрози: зростання процентних ставок за кредитами; нестабільність фінансового ринку; підвищення вимог до кредитоспроможності позичальників; криза фінансово-кредитної системи в державі [3].

Слід зазначити, що до основних загроз фінансовій безпеці корпорацій відносяться: втрата фінансової незалежності; зниження ефективності корпорації; зниження вартості корпорації; зниження ліквідності; втрата прибутковості та самодостатності та можливостей розвитку; Нестійкий корпоративний розвиток; накопичення боргів; банкрутство корпорації .

Характеристика допоміжних механізмів та методів оцінки корпоративної фінансової безпеки

Реалізація фінансової безпеки корпорації досягається за допомогою механізму її забезпечення.

Механізм фінансової безпеки є цілісною системою, ефективність якої досягається шляхом всебічної взаємодії та взаємозв'язку концепцій, організації, управління та ресурсного забезпечення, спрямована на захист фінансових інтересів країни шляхом об'єктивного та всебічного моніторингу та всебічної оцінки фінансового сектору. ... Рівень фінансової безпеки для розробки цілеспрямованих заходів щодо мінімізації або усунення виявлених внутрішніх і зовнішніх загроз та запобігання дії можливих нестабільних факторів.

Механізми фінансової безпеки – це фінансова безпека, що реалізується шляхом формування відповідних методів, визначення стратегічних та тактичних цілей та методів досягнення цих цілей (концептуальне забезпечення), формулювання нормативно -правових актів, що регулюють фінансову сферу, а також організації та виконання діяльності державних органів у межах їх повноважень. та управлінська підтримка), залучати необхідні ресурси для досягнення прийнятого рівня фінансової безпеки та переслідувати національні фінансові інтереси (підтримка ресурсів)) (рис. 2) [12].

Система забезпечення фінансової безпеки представляє сукупність засобів і дій суб'єктів (всього суспільства та держави), що спрямовані на [9; 12]:

- захист національних фінансових інтересів (за змістом вони відображають життєво важливі інтереси домогосподарств, особистості, суб'єктів господарювання, держави і суспільства), цінностей та досягнення фінансових цілей через низку заходів, що реалізуються у фінансовій сфері;

- дотримання фактичних даних індикаторів фінансової безпеки в межах їх порогових значень;

- попередження та ліквідацію загроз фінансової безпеки, фінансово-економічного розвитку країни та зміцнення соціального добробуту громадян загалом.

Механізм фінансової безпеки підприємств включає ряд заходів, спрямованих на захист фінансових інтересів країни, тобто зростання ринкової вартості підприємств, максимізацію прибутку, забезпечення

основним і оборотним капіталом, інвестиції. З метою виявлення та усунення загроз та запобігання дії можливих негативних факторів компаніям слід оцінити рівень безпеки.

У теорії та практиці існує кілька методів оцінки рівня фінансової безпеки. І. О. Бланк пропонує аналізувати фінансову безпеку підприємства, використовуючи порівняльний аналіз, вертикальний аналіз, горизонтальний аналіз, аналіз фінансових коефіцієнтів (фінансова стійкість, оборотність активів, платоспроможність, оборотність капіталу та аналіз прибутковості), а також комплексний фінансовий аналіз (комплексна система аналізу), DuPont. модель, система SWOT-аналізу для аналізу фінансової безпеки, об'єктно-орієнтована система яку застосовують для комплексного фінансового аналізу та аналізу портфеля) [1].

Рисунок 2. Механізм забезпечення фінансової безпеки

Деякі вчені використовують наступні підходи щодо оцінки фінансової безпеки підприємств: індикаторний підхід, що включає, на погляд авторів, методи інтегральної оцінки фінансової безпеки на основі аналізу можливості банкрутства підприємства (модель Ліса, метод Депаляна, модель Альтмана, модель Таффлера, модель Спрингейта, модель Терещенка) та метод балів; ресурсно-функціональний підхід (за складовими фінансової безпеки); за критерієм мінімізації сукупного збитку, який наноситься безпеці; за критерієм достатності обігових коштів для здійснення господарської діяльності [9].

На основі аналізу питань і проблем фінансової безпеки в економічній літературі необхідно виділити три основні методи оцінки та аналізу стану фінансової безпеки підприємств [11; 12]: індексний метод оцінки фінансової безпеки; метод комплексної оцінки для фінансового забезпечення на основі можливості банкрутства Аналіз методу оцінки фінансової безпеки (табл. 3).

Метод комплексної оцінки має на меті сформувати єдиний показник, який відтворює значення інших частин показників та коригує їх відповідно до їх вагових коефіцієнтів та інших факторів. Комплексний метод спрощує процес оцінки та дозволяє комплексно оцінити рівень фінансової безпеки підприємства, який залежить від багатьох складових. Комплексні методи оцінки включають ресурсно-функціональний метод оцінки фінансової безпеки, процедурно-об'єктивний метод оцінки фінансової безпеки та метод оцінки фінансового стану (тобто інтегральний метод, метод ранжування).

Таблиця 3. Методи оцінки та аналізу фінансової безпеки підприємства

Найменування методу		Трактування суті методу
Методи інтегральної оцінки фінансової безпеки підприємства	Ресурсно-функціональний метод оцінки фінансової безпеки підприємства	визначення рівня фінансової безпеки підприємства на основі оцінки ступеня використання фінансових ресурсів суб'єкта господарювання за кожною функціональною складовою, а потім експертним шляхом формування інтегрального показника.
	Програмно-цільовий метод оцінки фінансової безпеки підприємства	оцінка фінансової безпеки підприємства ґрунтується на інтегруванні сукупності показників, які визначають фінансову безпеку. При цьому використовується кілька рівнів інтеграції показників та такі методи їх аналізу, як багатовимірний та кластерний аналіз.
	Скоринговий метод оцінки фінансової безпеки за показниками фінансового стану підприємства	базуються на підрахунку балів по кожній позиції показників, за якими оцінюється фінансова безпека підприємства. Скорингові методи включають в себе експертний аналіз, що передбачає опитування експертів з подальшою математичною обробкою результатів дослідження. До групи скорингових методів оцінки відноситься ранговий метод або метод балів.
Індикаторні методи оцінки фінансової безпеки підприємства	Порівняльний метод оцінки фінансової безпеки підприємства	передбачає відбір ряду показників, так званих індикаторів, які характеризують рівень фінансової безпеки підприємства, та зіставлення їх фактичних значень із пороговими значеннями(критичними та нормальними).
	Метод оцінки фінансової безпеки підприємства за критерієм мінімізації сукупного збитку, який наноситься безпеці	розраховане таким способом значення часткового функціонального критерію фінансової безпеки підприємства відображає ефективність заходів із забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства, які вживаються з метою відвернення можливого збитку від негативного впливу.
	Метод оцінки фінансової безпеки за критерієм достатності обігових коштів для здійснення господарської діяльності підприємства	оцінювання рівня фінансової безпеки на основі аналізу фінансової стабільності підприємства, ступінь якої визначається із врахуванням достатності (власних та запозичених) оборотних коштів для здійснення виробничо-збутової діяльності підприємства.
	Метод оцінки фінансової безпеки за критерієм вартості підприємства	оцінка фінансової безпеки за критерієм вартості підприємства, що дає змогу оцінити фінансову безпеку підприємства з позиції можливості нарощувати капіталізацію та збільшувати ринкову вартість підприємства.
Методи аналізу банкрутства підприємства	можливість своєчасно виявляти факти фінансової неспроможності, що є одним із індикаторів фінансової безпеки підприємства. Зарубіжні моделі: Модель У. Бівера, Z-моделі Е. Альтмана, Модель Р. Таффлера-Г. Тішоу, Модель Ж. Діпаляна, Модель Дж. Фулмера, Модель Г. Спрінґейта. Вітчизняні моделі: Метод Саблука, Модель Матвійчука, Модель Терещенка.	

Індикаторний метод оцінки фінансової безпеки заснований на обчисленні набору коефіцієнтів (так званих показників) або виборі певного стандарту для оцінки стану фінансової безпеки підприємства. До цієї групи методів входять: метод порівняльного індексу оцінки фінансової безпеки; методи оцінки фінансової безпеки підприємства на основі мінімальної сумарної втрати безпеки; методи оцінки фінансової безпеки на основі достатності операційних коштів для операційної діяльності; методи оцінки корпоративних фінансів на основі корпоративна вартість Безпечний шлях.

З метою оцінювання фінансової безпеки окремими авторами [4; 5] використовуються методи оцінки імовірності банкрутства підприємства. Такі методи надають можливість своєчасно виявляти факти фінансової неспроможності, що є одним з індикаторів фінансової безпеки. В зарубіжних країнах для оцінки ризику банкрутства й кредитоспроможності підприємства широко використовуються багатофакторні моделі відомих західних економістів: Бівера, Альтмана, Діпаляна, Спрінґейта, Тішоу Таффлера та ін, що розроблені за допомогою багатовимірного дискримінантного аналізу. Одак, використання вищезазначених моделей на вітчизняних підприємствах вимагає багато пересторог. Тестування за даними моделями різних підприємств показало, що для оцінки ризику банкрутства вітчизняних підприємств вони не повною мірою підходять через суттєві відмінності в законодавчій базі, через різні методики відображення інфляційних факторів та через різну структуру капіталу.

Важливою складовою в процесі управління фінансово-економічною безпекою підприємств є її оцінка, метою якої є визначення того, чи перебуває взагалі підприємство у стані фінансово-економічної безпеки та виявлення її рівня. Варто відмітити, що питання виявлення чіткої конкретної методики оцінювання додатково ускладнюється ще тим, що сьогодні на сутність самого поняття фінансово-економічна безпека підприємства існують різні погляди, а, відповідно, і на сутність і перелік показників, які повинні бути оцінені [10; 12].

Щодо питання оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємств серед усього різноманіття багатьох методик ми виділили принципово відмінні підходи: методи математичного моделювання; індикаторний метод; методи оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства за показниками чистого доходу та прибутку; метод формування інтегрального показника за видами діяльності підприємств; методи формування інтегрального показника за ресурсно-функціональним підходом. Отже, проаналізуємо кожний із виявлених методів оцінювання фінансово-економічної безпеки більш детально.

Сутність індикаторного методу фінансово-економічної безпеки підприємств полягає у визначенні певного переліку показників, які характеризують усі аспекти діяльності підприємств, та у порівнянні їх граничними значеннями – індикаторами фінансово-економічної безпеки підприємства. Тобто суть цього методу полягає у порівнянні фактичного значення та необхідного значення основних показників діяльності підприємства.

Однак основна проблема при реалізації цього методу полягає в тому, що достовірність отриманих результатів значною мірою залежить від правильності визначення самого переліку показників і точності бази порівняння – індикаторів, котрі повинні врахувати велику кількість аспектів, таких як галузева приналежність підприємства, форма власності, показники зовнішнього та внутрішнього середовища та багато інших аспектів. Все це зумовлює високу складність реалізації методу та прийняття управлінських рішень на основі отриманих результатів, а також вимагає високого рівня кваліфікації спеціалістів підприємства.

Наступний метод оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства передбачає використання принципів програмно-цільового управління, згідно з яким рішення приймаються на основі формування певних економічних моделей, характерних для економічних процесів підприємства, тобто, у застосуванні математичного методу аналізу. Використання цього підходу є найбільш характерним для тих дослідників фінансово-економічної безпеки підприємства, які ототожнюють це поняття з поняттям економічного ризику в діяльності підприємства. Основним недоліком використання цього методу в умовах підприємства є надзвичайна складність розрахунків і те, що управлінські рішення приймаються вже не з позицій економістів і менеджерів, а з позицій математиків.

Підходи до оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства на основі показників прибутку та чистого доходу є поширеними серед дослідників, які проводять певні паралелі між економічною та фінансовою безпекою підприємства [2]. Основна ідея цих методів полягає в тому, що бізнес перебуває в стані фінансової та економічної безпеки, коли він отримує достатній дохід (прибуток), щоб досягти стану самоокупності, а в майбутньому – і стану самофінансування. Розглянемо алгоритм визначення рівня фінансово-економічної безпеки бізнесу за показниками рентабельності. На першому етапі визначається амортизаційне відрахування основних виробничих фондів підприємства в рік аналізу та коригується відповідно до рівня інфляції. Після проведення таких коригувань визначається різниця між нарахованою амортизацією та амортизацією з урахуванням процесу інфляції.

На другому етапі визначають залишковий наявний прибуток підприємства.

На наступному етапі визначають частку прибутку, який реінвестується, із обов'язковим врахуванням аспектів діяльності конкретного підприємства. Після всього цього різницю між нарахованою і скорегованою амортизацією (ΔAm) порівнюють із розміром прибутку, який спрямовується на реінвестування (Prp). Якщо $Prp \geq \Delta Am$, то нестача коштів для простого відтворення може бути компенсованою за рахунок реінвестованої частки прибутку, що є свідченням того, що конкретне підприємство знаходиться в стані економічної безпеки.

Якщо $Prp < \Delta Am$, то на підприємстві спостерігаємо нестачу коштів для фінансування процесу простого відтворення. Отже, таке підприємство знаходиться в стані економічної небезпеки.

Поетапне виконання всіх етапів заданого алгоритму не тільки встановлює факт перебування бізнесу в стані фінансово-економічної безпеки або небезпеки, але й чітко визначає його рівень і подальші перспективи розвитку підприємства. Серед недоліків встановленої методики оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства відзначимо трудомісткість визначення її рівня на завершальному етапі через неоднозначність процедури визначення інвестицій, необхідних для забезпечення стану фінансово-економічної безпеки підприємства, а також через констатацію обов'язковості таких вкладень на підприємстві загалом.

Розглянемо другий принциповий підхід у поточній групі методів оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства – на підставі показників чистого доходу підприємства [2; 12].

Тобто у стані економічної безпеки, чистого доходу підприємства має вистачати на повне оновлення основних фондів підприємства із урахуванням зміни їх вартості протягом часу. Отже, у даному випадку йдеться про необхідність урахування інфляційних процесів під час визначення рівня економічної безпеки, а це означає, що обов'язковою умовою економічної безпеки підприємства являється забезпечення процесу прямого відтворення на підприємстві.

Однак не можна вважати, що точка $K3$ є точкою повного самофінансування, тому що, на нашу думку, в цій точці кошти на забезпечення процесу розширеного відтворення підприємства, тобто процесу дійсного самофінансування, лише з'являються у підприємства. Проаналізувавши зміст двох наведених підходів, можна визначити їхні спільні риси:

– обов'язковою умовою досягнення стану фінансово-економічної безпеки підприємством є отримання ним прибутку;

– отриманого прибутку підприємству має вистачити для забезпечення процесу простого відтворення з урахуванням чинника інфляції, котрий призводить до нерівності розмірів накопиченої амортизації та дійсної вартості придбання об'єктів основних засобів;

– ступінь перевищення прибутку підприємства над розміром коштів, які необхідні для покриття інфляції, визначає рівень фінансово-економічної безпеки.

Розглянемо наступні методики щодо оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємств, які ґрунтуються на визначенні інтегрального показника. Одна з таких методик запропонована Капітулою С.В., який вважав, що інтегральний показник може бути сформований на підставі значень окремих показників економічної безпеки підприємства за кожним видом діяльності, а саме – він пропонував оцінювати фінансову, виробничу та інвестиційні безпеку підприємства. Думка автора є дуже нетиповою для дослідників, котрі оцінюють фінансово-економічну безпеку інтегрально, тобто за сукупністю окремих складових. Розглянемо запропоновану автором процедуру оцінювання економічної безпеки більш докладно.

В загальному класичному вигляді без урахування галузевої специфіки подають стосовно оцінки перелік складових фінансово-економічної безпеки підприємства Безбожний В.Л., Козаченко Г.В. Вони у своїх наукових працях сформуливали порядок оцінювання фінансової, інтелектуально - кадрової, техніко-технологічної, політико-правової, інформаційної, екологічної та силової складових. Доречно відмітити, що у переважна більшість дослідників до переліку складових, які піддаються оцінюванню, відносять саме такі складові. Окремо серед них можна виділити лише деякі більш об'ємні погляди, прикладом яких може бути наступний. О.Ф. Яременко запропонувала свій перелік для підприємств машинобудування, а саме, порядок оцінювання фінансової, технологічної, інформаційної, кадрової, ресурсної, правової, ринкової, екологічної, інтерфейсної, міжнародної та захисної складових. Проте, відмітимо, що ідея формування переліку складових економічної безпеки підприємства в такому масштабі поодинокі через надмірну трудомісткість і складність практичного використання в реальних умовах підприємства. Розглянемо, які показники передбачені для оцінки в кожній із виділених класичних складових корпоративної фінансово-економічної безпеки, всі дослідники сходяться на думці, що оцінка є обов'язковою [13].

Для оцінки фінансової складової економічної безпеки підприємства рекомендується аналізувати такі показники фінансового стану: коефіцієнт незалежності, який характеризує частку власного капіталу підприємства в загальному обсязі фінансових ресурсів, які ним використовуються; коефіцієнт фінансової стійкості, не тільки аналізує фінансові активи підприємства з позицій приналежності, але також і з позицій часу погашення довгостроково залучених позикових коштів, якщо ж вони використовуються; коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів характеризує залежність підприємства від позикових коштів; коефіцієнт залучення довгострокових пасивів, показує частку довгострокових позик підприємства; коефіцієнт маневреності власних коштів характеризує частку власних фінансових ресурсів підприємства, що вкладена в його обігові кошти; коефіцієнт оборотності обігових коштів, що характеризує швидкість обігу оборотних коштів підприємства; коефіцієнт нагромадженої амортизації, який характеризує спроможність підприємства до оновлення виробничих фондів; коефіцієнт покриття (загальної ліквідності) характеризує спроможність підприємства в короткостроковій перспективі розрахуватися за зобов'язаннями; коефіцієнт абсолютної ліквідності, характеризує негайну спроможність підприємства розрахуватися за поточними зобов'язаннями; коефіцієнти прибутковості та рентабельності, які характеризують загальну результативність та ефективність діяльності підприємства [2; 12].

При оцінюванні інтелектуально-кадрової складової фінансово-економічної безпеки підприємства зазвичай використовують такі показники: коефіцієнт забезпечення трудової дисципліни, який характеризує загальний рівень професійної відповідальності працівників; коефіцієнт кваліфікації робітників, який відображає рівень професійних якостей працівників підприємства відповідно до виду робіт, що ними виконуються; коефіцієнт підготовки та перепідготовки кадрів, що характеризує ступінь оновлення знань працівників підприємства відповідно до сучасних вимог підприємства та галузі; коефіцієнт продуктивності праці, який відображає тенденції у результативності праці робітників підприємства; коефіцієнт стимулювання працівників, який відображає ступінь використання та результативність застосування засобів підвищення ефективності праці робітників шляхом використання засобів мотивації праці; коефіцієнт творчих можливостей працівників, який характеризує загальну спроможність трудового колективу підприємства виявляти ініціативу та пристосовуватися до швидко змінюваних вимог ринку.

У цій групі показників потрібно також аналізувати соціальні аспекти економічної безпеки персоналу підприємства, зокрема такі: рівень заробітної плати на підприємстві та його співвідношення з середнім рівнем заробітної плати в цілому по галузі та рівнем прожиткового мінімуму в державі; розміри та тенденції заробітної плати по заробітній платі; питома вага заробітної плати в структурі собівартості продукції; плінність кадрів; дотримання вимог щодо організації праці, умов праці тощо [7; 10].

Для оцінювання техніко-технологічної складової найбільш часто використовуються такі показники: коефіцієнт придатності основних виробничих фондів, який характеризує спроможність виробничого обладнання до нормальної та продуктивної експлуатації; коефіцієнт оновлення, який характеризує процес оновлення виробничих фондів підприємства новими засобами праці; коефіцієнт збереження фондів, що характеризує акуратність використання всього майна підприємства та загальний характер побудови

виробничого процесу з позиції збереженості майна; коефіцієнт безперервності та безпеки виробничого процесу; частка витрат на науково-дослідні роботи тощо.

При оцінці політико-правової складової економічної безпеки підприємства використовуються показники, що характеризують професіоналізм працівників юридичного відділу, коефіцієнт правомірності їх дій та дій, що застосовуються до підприємства з боку інших структур у результаті роботи юридичних працівників, показники забезпеченості юридичного відділу підприємства.

Для оцінювання інформаційної безпеки підприємства зазвичай використовуються показники, які характеризують на підприємстві інформаційне забезпечення процесу ухвалення рішень, а також показники збереження та нерозголошення інформації.

Для оцінювання екологічної складової фінансово-економічної безпеки підприємства використовують показники, які враховують тенденції та розміри адміністративних санкцій за порушення вимог екологічного законодавства, та показники, які характеризують технічний стан виробничих фондів підприємств з погляду небезпеки для екології.

Для оцінювання силової складової фінансово-економічної безпеки підприємства використовують показники, які характеризують ефективність діяльності охоронних служб підприємства, а також збереження його майна від зовнішнього та внутрішнього розкрадання. Отже, оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства відповідно до ресурсно-функціонального підходу є найбільш різнобічним і дозволяє охопити та врахувати майже всі аспекти діяльності підприємства [1; 4].

Проте така повнота одночасно є й недоліком даної методики через надмірну кількість показників, що можуть дублювати один одного, а також бути взаємопов'язаними.

Отже, ефективна методика оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства за ресурсно-функціональним підходом, пристосована до практичної реалізації, повинна: визначити чіткий, достатньо невеликий перелік показників оцінки певної складової, що надасть максимум інформації; виключити дублювання показників; урахувати галузеву специфіку підприємства, яка може значною мірою скоригувати як сам перелік складових фінансово-економічної безпеки, так і перелік її особливості розрахунку окремих показників усередині складової.

Таким чином, на основі проведеного аналізу найбільш поширених методів оцінювання стану підприємства та рівня фінансово-економічної безпеки підприємства можна відмітити, що сучасна об'єктивна методика яка придатна для практичного використання в умовах підприємства, повинна обов'язково містити в собі елементи кількох методів, які формують основні їх переваги, та, по можливості, виключати ті з них, які формують головні недоліки.

Список використаних джерел

1. Бланк І. О. *Фінансова стратегія підприємства : монографія*. Київ : КНТЕУ, 2009. 147 с.
2. Варналій З. С., Мехед А. М. *Теоретико-методичні підходи до оцінки фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. Випуск 32. 2022. С. 203-211.*
3. Донець Л. І., Ващенко Н. В. *Економічна безпека підприємства: навч. посіб. для студ. ВНЗ*. Київ : ЦУЛ. 2008. 240 с.
4. Картузов Є. П. *Методи оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 10. С. 115-123. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_10_18/ (дата звернення: 16.12.2022).*
5. Матвійчук Л. О. *Методи визначення рівня фінансової безпеки підприємства. Вісник ЖДТУ. Серія «Економічні науки». 2010. № 4(54). С. 330–332.*
6. П'ятницька Г. Т. *Фінансова безпека країни та підприємства : визначення, взаємозв'язок і ризики забезпечення. URL: <http://www.econotyu.nauka.com.ua/?n=7&y=2020> (дата звернення: 16.12.2022).*
7. Пойда-Носик Н. Н. *Науково-методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. URL: <http://journals.uran.ua/index.php/2225-6407/article/view/16019> (дата звернення: 16.12.2022).*
8. Рета М. В., Іванова А. О. *Методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. Вісник НТУ «ХПІ». 2013. № 21 (994). С. 29–37.*
9. Савицька О. І. *Оцінка рівня фінансової безпеки підприємницької діяльності в Україні. Бізнес Інформ. 2012. № 8. С. 47–50.*
10. Сиволап Л. А. *Аналіз методичних підходів до оцінки фінансової безпеки підприємства. Економічний аналіз: зб. наук. Праць. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка». 2014. Т. 18. № 2. С. 234–238.*
11. Сусіденко В. Т. *Методи оцінки фінансової безпеки торговельного підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 14. Частина 3. 2015. С. 82–85.*
12. Яструбецька Л. *Комплексна методика оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів підприємництва в Україні за умов гібридних загроз. Підприємство та інновації, (17), 75-82. URL: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/17.15> (дата звернення: 16.12.2022).*
13. Яременко О. Л. *Економічна безпека у небезпечному світі: сучасний підхід. Економічна теорія. 2017. № 4. С. 108–110.*

References

1. Blank, I. O. (2009). *Finansova stratehiia pidpriemstva [Financial strategy of the enterprise] : monohrafiia*. Kyiv : KNTEU [in Ukr.].
2. Varnalii, Z. S., Mekhed, A. M. (2022). *Teoretyko-metodychni pidkhody do otsinky finansovoi bezpeky subiektiv pidpriemnytstva [Theoretical and methodological approaches to assessing the financial security of business entities]*. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. Serii ekonomichna. Serii yurydychna. Vypusk 32*, 203-211 [in Ukr.].
3. Donets, L. I., Vashchenko, N. V. (2008). *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva [Economic security of the enterprise] : navch. posib. dlia stud. VNZ*. Kyiv : TsUL [in Ukr.].
4. Kartuzov, Ye. P. (2012). *Metody otsiniuvannia rivnia finansovoi bezpeky pidpriemstva [Methods of assessing the level of financial security of the enterprise]*. *Aktualni problemy ekonomiky*. 10, 115-123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_10_18/.
5. Matviichuk, L. O. (2010). *Metody vyznachennia rivnia finansovoi bezpeky pidpriemstva [Methods of determining the level of financial security of an enterprise]*. *Visnyk ZhDTU. Serii «Ekonomichni nauky»*. 4(54), 330–332 [in Ukr.].
6. Piatnytska, H. T. *Finansova bezpeka krainy ta pidpriemstva : vyznachennia, vzaimozviazok i ryzyky zabezpechennia [Financial security of the country and the enterprise: definition, relationship and security risks]*. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=7&y=2020>.
7. Poida-Nosyk, N. N. *Naukovo-metodychni pidkhody do otsinky rivnia finansovoi bezpeky pidpriemstva [Scientific and methodical approaches to assessing the level of financial security of the enterprise]*. URL: <http://journals.uran.ua/index.php/2225-6407/article/view/16019>.
8. Reta, M. V., Ivanova, A. O. (2013). *Metodychni pidkhody do otsinky rivnia finansovoi bezpeky pidpriemstva [Methodical approaches to assessing the level of financial security of an enterprise]*. *Visnyk NTU «KhPI»*, 21 (994), 29–37 [in Ukr.].
9. Savytska, O. I. (2012). *Otsinka rivnia finansovoi bezpeky pidpriemnytsoi diialnosti v Ukraini [Assessment of the level of financial security of entrepreneurial activity in Ukraine]*. *Biznes Inform*, 8, 47–50 [in Ukr.].
10. Syvolap, L. A. (2014). *Analiz metodychnykh pidkhodiv do otsinky finansovoi bezpeky pidpriemstva [Analysis of methodical approaches to assessing the financial security of an enterprise]*. *Ekonomichniy analiz : zb. nauk. Prats. Ternopilskiy natsionalnyi ekonomichniy universytet. Ternopil: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr Ternopilskoho natsionalnogo ekonomichnogo universytetu «Ekonomichna dumka»*, 18, 2, 234–238 [in Ukr.].
11. Susidenko, V. T. (2015). *Metody otsinky finansovoi bezpeky torhovelnoho pidpriemstva [Methods of assessing the financial security of a trading enterprise]*. *Naukovi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu*, 14, 3, 82–85 [in Ukr.].
12. Yastrubetska, L. *Kompleksna metodyka otsinky rivnia finansovoi bezpeky subiektiv pidpriemnytstva v Ukraini za umov hibrydnykh zahroz [Complex methodology for assessing the level of financial security of business entities in Ukraine under conditions of hybrid threats]*. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*, (17), 75-82. URL: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/17.15>.
13. Yaremenko, O. L. (2017). *Ekonomichna bezpeka u nebezpechnomu sviti [Economic security in a dangerous world: a modern approach]: suchasnyi pidkhid. Ekonomichna teoriia*, 4, 108–110 [in Ukr.].

ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Макарчук Інна Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

e-mail: makarchyck.inna@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-8434-5660

Researcher ID: 0089054

Малишко Віталіна Валеріївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент, кафедри фінансів

Університет Григорія Сковороди в Переяславі,

e-mail: malyshkovitalina@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-8906-9060

Researcher ID: 43602018

Яременко Людмила Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів

Університет Григорія Сковороди в Переяславі,

e-mail: lludayaremenko@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-3127-5181

Researcher ID: 40602017

DATA ABOUT THE AUTHORS

Makarchuk Inna, PhD in Economics, Assistant Professor, Chair of Finances

Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

e-mail: makarchyck.inna@gmail.com

Malyshko Vitalina, PhD in Economics, Associate Professor, Chair of Finances

Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav,

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ**Макогон В. Д.,
Адаменко І. П.**

Актуальність теми дослідження. В умовах воєнного стану висувуються більш жорсткі вимоги до формування та реалізації фінансової політики держави, прозорості у фінансових взаємовідносинах. У той же час, війна спровокувала посилення фінансових ризиків, що впливають на рівень фінансової безпеки країни. Зазначене зумовлює проведення низки реформ у фінансовій сфері. Вагомими постали завдання щодо підвищення якісного рівня фінансової політики держави у системі економічного розвитку та її інструментарію.

Постановка проблеми. Обґрунтування напрямів підвищення якісного рівня фінансової політики держави потребує застосування раціонального підходу виходячи із дуалізму поставлених перед органами державного управління України в умовах воєнного стану завдань: забезпечення на належному рівні фінансування державних витрат і створення фундаментальних умов для підтримки та відновлення вітчизняної економіки. Розвиток положень щодо реалізації фінансової політики держави у системі економічного розвитку надасть можливість підвищити ступінь її адаптивності до соціально-економічних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування та реалізації фінансової політики держави у системі економічного розвитку доволі поширена в наукових дослідженнях. Це роботи відомих вітчизняних та зарубіжних науковців: Дж. Кейнса, П. Самуельсона, Дж. Стігліца, В. Танзі, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, А. Мазаракі, А. Нікітішина, М. Пасічного, Ю. Радіонова, І. Чугунова та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Зазначені вище питання актуалізуються у зв'язку з широкомасштабними військовими діями на території України, що зумовлюють нові надзвичайні виклики для забезпечення фінансової безпеки країни.

Постановка завдання, мети дослідження. Завданнями дослідження є: розкрити особливості реалізації фінансової політики у системі економічного розвитку країни в умовах воєнного стану; здійснити аналіз та оцінку системи державних фінансів. Метою дослідження є обґрунтування стратегічних напрямів фінансової політики у системі економічного розвитку.

Метод або методологія проведення дослідження. У статті застосовано сукупність методів наукового дослідження: системного підходу, наукової абстракції, індукції та дедуції.

Викладення основного матеріалу (результати роботи). Розкрито особливості реалізації фінансової політики у системі економічного розвитку країни. Обґрунтовано стратегічні напрями фінансової політики держави в умовах воєнного стану.

Галузь застосування результатів. Результати дослідження можуть бути використані в процесі формування та реалізації фінансової політики.

Висновки відповідно до статті. Широкомасштабні військові дії в Україні формують загрози для забезпечення як фінансової, так і в цілому національної безпеки країни: ускладнення контролю за фінансовими потоками, зменшення надходжень до бюджету тощо. Моделювання фінансових взаємозв'язків, виявлення їх причинно-наслідковості, синергетичних ефектів, має бути покладено в основу підвищення якісного рівня фінансової політики держави у системі економічного розвитку, відновлення економічної рівноваги у воєнний та післявоєнний періоди.

Ключові слова: фінанси, фінансова політика, фінансово-бюджетне регулювання, державні фінанси, бюджет.

FINANCIAL POLICY OF THE STATE IN THE SYSTEM OF ECONOMIC DEVELOPMENT**Makohon Valentyna,
Adamenko Iryna**

Relevance of the research topic. In the conditions of martial law, stricter requirements are put forward for the formation and implementation of the state's financial policy, transparency in financial relations. At the same time, the war provoked an increase in fiscal risks affecting the level of financial security of the country. The above conditions the implementation of a number of reforms in the financial sphere. The task of raising the quality level of the state's financial policy in the system of economic development and its tools became important.

Formulation of the problem. The substantiation of directions for raising the quality level of the state's financial policy requires the use of a rational approach based on the duality of the tasks set before the state administration